

עניינים תוכן

2	מבוא
2	פרק ראשון: מחנות השמדה: מטרה והקמה
4	פרק שני: תיאור הפעילות של מחנות השמדה בולטים
5	פרק שלישי: סופם של מחנות ההשמדה
6	סיכום
7	ביבליוגרפיה

מחנות ההשמדה בתקופת השואה

מבוא

מחנות ההשמדה היו המחנות אשר הוקמו על ידי הנאצים בתקופת מלחמת העולם השנייה כדי להשמיד בעיקר יהודים לצד קבוצות אחרות שהוגדרו בתור קבוצות לא רצויות על ידי השלטון הנאצי ששלט על גרמניה. עבודה זו תבקש לסקור בקצרה את הנושא של מחנות ההשמדה כדי לעמוד על התפקוד של המחנות עבור העם היהודי במהלך מלחמת העולם השנייה. שאלת המחקר של העבודה היא כיצד הוקמו ופעלו מחנות ההשמדה בתקופת מלחמת העולם השנייה?

על מנת לענות על שאלת המחקר הפרק הראשון של העבודה יעסוק במטרות ובהקמה של מחנות ההשמדה. הפרק השני של העבודה יעסוק בדפוסי הפעילות של מחנות ההשמדה והפרק האחרון יעסוק בהשמדת של אותם מחנות בעקבות תבוסת הגרמנים במלחמה.

פרק ראשון: מחנות השמדה: מטרה והקמה

לאחר עליית הנאצים לשלטון הוקמו מחנות ריכוז אשר נועדו לרכז ולכלוא את מתנגדי המשטר ובשלבם מאוחרים יותר להשמיד את אותם המתנגדים. המחנה הריכוז אשר הוקם היה מחנה הריכוז דכאו ולאחריו הוקמו המחנות בוכנוולד ומאוטהאוזן. מחנה הריכוז דכאו היה כאמור המחנה הראשון והוא היווה אב טיפוס למחנות אחרים שקמו לאחר מכן. באופן רשמי הוא הוקם כדי לרכז את האסירים הפוליטיים בגרמניה אולם לאחר תקופה קצרה הוא שימש בתור מחנה אשר אסר עצירים מכל הסוגים ברחבי גרמניה¹.

עם השנים הוקמו מחנות אחרים אשר היו אמורים לספק את אותה תכלית. בשנת 1942 התכנסה וועדת ואנזה אשר עסקה בפתרון הסופי של שאלת היהודים. הפתרון הסופי היה תכנית להשמדת כל היהודים אשר חיו באירופה, הן בשטחי גרמניה הנאצית והן בשטחים שהנאצים כבשו. עם קבלת ההחלטה על השמדת היהודים באופן מוחלט וסופי, הוסבו חלק ממחנות הריכוז והפכו להיות מחנות השמדה. חלק אחר ממחנות השמדה הוקמו על ידי הנאצים בתור מחנות ייעודים שנועדו למטרת השמדה היהודים².

¹ לואי דוידוביץ, 'המלחמה נגד היהודים, תל אביב: זמורה ביתן מודן, 1982. חלק א': הפתרון הסופי, מחנות ההשמדה. עמ' 144-147

² אברהם חדד, "תולדות עם ישראל והעמים: 1933 עד 1974: תקופת השואה והתקומה. חלק מבוא

פרק שני: תיאור הפעילות של מחנות השמדה בולטים

מחנות ההשמדה נחלקו לשלוש קבוצות שונות אשר נבדלו האחד מן השני באמצעות דפוס הפעולה שלהם.

הסוג הראשון של המחנות היו מחנות ריכוז שבשלב מאוחר יותר הם הפכו להיות מחנות השמדה או שנוסף להם אגף שהיה אמור להיות אחראי על ההשמדה במחנות הללו. כך למשל נוכל לציין את מחנה הריכוז ולבין שכונה לאחר מכן מיידנק. במחנות הללו נעשה שימוש בגז והשתמשו שם במשרפות במקום במוקדים אשר עליהם היו שורפים את הגופות עד לאותה העת. מחנות אלו המשיכו את עבודתם עד לצעדת המוות ולסיום מוחלט של המלחמה ושל ההשמדה³.

הסוג השני היה מחנות שהוקמו במרץ 42 כדי להשמיד את הגטאות של פולין. דפוס הפעולה במחנות הללו היה כזה שכאשר הגיעו האנשים למחנות הם נלקחו בצורה ישירה ומהירה לתוך תאי גז שלתוכן הוזרם גז שהמית את הגופות בצורה מהירה מאוד ולאחר מכן הגופות היו נקברות. בשלב מעט מאוחר יותר הגופות היו מועלות על מוקדים ונשרפות. בתוך סוג זה של מחנות היה מיעוט קטן של עובדים אשר נקראו זונדרקומנדו. כוחות הזונדרקומנדו היו אמונים על תפעול שוטף של תהליך ההשמדה, שכנוע הבאים כי לא יאונה להם כל רע ופינוי הגופות לאחר רציחתם⁴.

הסוג השלישי של המחנות היו מחנות השמדה קטנים יותר. מחנות אלו כמו מחנה סיימישטה, טרוסטיניץ ואחרים היו מחנות מעבר או מחנות עבודה קטנים אשר בשלבים מאוחרים יותר של המלחמה שימשו בתור מחנות השמדה קטנים יותר. בדרך כלל נרצחו במחנות אלו באמצעות משאיות גז או באמצעות מחנות עבודה קטנים⁵.

³ ארד, יצחק. הקמתם והפעלתם של מחנות ההשמדה / דברי הקונגרס העולמי למדעי היהדות ט (1985): עמ' 12.

⁴ לואיס דוידוביץ, 'המלחמה נגד היהודים, תל אביב: זמורה ביתן מודן, 1982. חלק א': הפתרון הסופי, מחנות ההשמדה. עמ' 144-147

⁵ שם. עמ' 144-147